

I to rješenje autor nalazi u tvrdnji da je izraz vrv »u prošlosti označavao određenu društvenu grupu, sveukupnost njihovih članova, vezu između njih; zemlju, koja je kolektivno njihovo vlasništvo itd., dok je izraz vrvna braća označavao članove vrvi. Kasnije, u toku raspadanja vrvi kao patronimije, izraz vrv i njegove izvedenice označavali su odnosne oblike i odnose u raspadanju: rodbinsku vezu unutar određenog kruga ljudi, liniju krvne veze, liniju nasljedstva itd.« (159—160). Pri tom autor upozorava da »značenje izraza vrv i njegovih izvedenica zavisi od vremena, osobine izvora, konteksta, povoda i njegove konkretne primjene u ovom ili onom smislu«. Zbog toga u Ruskoj pravdi vrv označava »određenu grupu, rodbinsku ili čak teritorijalnu«, dok je u Poljičkom zakonu »značenje izraza vrv i njegovih izvedenica složenije i raznoobraznije« (160).

Proučivši smisao i sadržaj staroga ruskog izraza *vytj*, koji označava određenu jedinicu zemljišne površine, veličina koje se razlikuje od jednog predjela do drugog, autor zaključuje da je u Rusiji izraz vrv za patronimiju nestao u XII st., a u Hrvatskoj »se sporadički održavao do XVI st.«. »Hrvatska je vrv kao termin stvarno nestala, ali su u upotrebi ostali očevidno prastari izrazi *bratstvo* ili *pleme*, koji mu odgovaraju po svojem značenju i koji su, tako reći, nasljednici prastare vrvi« (167).

Nadalje autor pokazuje kako posebni oblici zemljišnog vlasništva u sjevernoj Rusiji — pečišče, u Ukrajini — sjabri i u Bjelorusiji — dvorišče, koji su ponegdje postojali još u posljednjoj četvrti XIX st., nisu drugo već oblik kolektivnog vlasništva nad zemljom, kojega je subjekt grupa porodica-gazdinstava, povezanih rodbinskim odnosima (172). A to predstavlja jedan od pojavnih oblika patronimije, koji je bio veoma proširen od XVI do XVIII stoljeća.

Na kraju autor zbijeno prikazuje patronimiju kod kavkaskih naroda i u posljednjem poglavlju daje prijedlog upitnika za istraživanja o patronimiji.

Knjiga je pisana jasno, stavovi su dobro argumentirani, a kritičke su analize prodrone i obuhvatne. U njoj se nalazi potpuni pregled literature koja se odnosi na problem rodbinske zajednice, vrvi, i bratstva, i autor joj pristupa bez ikakvih predrasuda, zasnivajući svoju kritiku na konkretnim činjenicama. Zato možemo ovaj prikaz zaključiti ponovivši već rečenu napomenu da su u djelu M. O. Kosvena najzad riješeni oni problemi o oblicima očinskog roda koje je Engels ostavio otvorenim u svojem *Porijeklu porodice*.

Oleg Mandić

RADOVI INSTITUTA JAZU X, ZADAR 1963, str. 494

Rasprave i priloge koje donosi posljednji svezak »Radova« zadarskog instituta JAZU prikazujemo prema njihovu redosljedju.

I. Krbek, *U kojem smislu je nova Jugoslavija nova država. (Povodom proslave 20-godišnjice II zasjedanja AVNOJ-a)*. Ističe da zaključci II zasjedanja AVNOJ-a predstavljaju prvi ustav Jugoslavije donesen revolucionarnim putem. Odbacuje mišljenje da se država stvara pravnim aktom — »naprotiv donošenje ustava pretpostavlja postojanje države«. Zaključuje da nova Jugoslavija nije uopće nova

državna tvorevina u onom smislu u kojem je to bila stara Jugoslavija. Po njegovu mišljenju, ako se uzme u obzir »da je nova Jugoslavija samo u njenom posve novom društveno-političkom, odnosno ustavnom uređenju; da se to uređenje razvijalo postepeno, a ne jednim aktom; da su odluke II zasjedanja AVNOJ-a u razvoju tog novog uređenja imale samo određen, iako vrlo važan i značajan udio — onda je uopće deplasirano pitanje kojem je tačnim momentom nastala ova nova država«.

G. N o v a k, *Podvojene narodne snage u Dalmaciji*. Do 70-tih godina XIX st. Hrvati i Srbi u Dalmaciji imali su iste ciljeve: sjedinjenje s Hrvatskom i Slavonijom i uvođenje narodnog jezika u službeni, školski i javni život. Otada, napominje autor, Srbi počinju jače isticati svoje srpstvo, približavati se Srbiji, surađivati s autonomasima. Istupili su iz kluba Narodne stranke stvarajući svoj klub. Razdor se pojačao 1878. prilikom okupacije Bosne i Hercegovine. Otada Srbi u Dalmaciji traže sjedinjenje Dalmacije s Bosnom i Hercegovinom, dakako u sklopu Austrije, a ne s Hrvatskom, iako u zemaljskom saboru prevladavaju hrvatski aneksionisti. »U Dalmaciji se sukobile sada — zaključuje autor — dvije državne misli: hrvatska i srpska, od kojih je jedna težila za sjedinjenjem svih zemalja u kojima stanuju Hrvati, a druga smatrala to sjedinjenje zaprekom ostvarenja svoje, srpske državne misli.« U tim prilikama narodnjak, zastupnik dr L. Monti, odrekao se 1880. mandata u saboru i Carevinskom vijeću, jer se, kako je on to tumačio, razmahalo »popovsko hrvatstvo« i »kaluđerstvo srpsko«.

Lj. K a r a m a n, *Dalmatinske katedrale*. Svrha je članka »da prikaže bogatstvo, raznolikost i visoki domet arhitektonskih realizacija tog našeg kraja tokom stoljeća«. Za svaku katedralu daje njezinu značajku. U onoj u Splitu zastupana su najprominentnija imena naše stare umjetnosti: Buvina, Radovan, Juraj Dalmatinac; u Salonu nastala je pod utjecajem Akvileje; u Ninu — valjda najmanja u kršćanskom svijetu; u Rabu dočarava prve korake srednjovjekovne romaničke umjetnosti; u Kotoru zrela romanika s motivima graditeljstva Apulije i Bizanta; stara katedrala u Dubrovniku mora da je bila jedna od najveličanstvenijih i najraskošnijih u Dalmaciji, novija je lijep primjerak rimskog pompozno baroka; u Zadru nova katedrala pokazuje svu vedrinu i raskoš zrele romanike; u Trogiru privlači svojom ozbiljnošću, masivnošću i sabranošću; u Šibeniku se okušava i ogledava bogati razvoj dalmatinske umjetnosti; u Korčuli čvrsta i impozantna; u Pagu sjajan primjer prelaznog gotičko-renesansnog stila; u Hvaru trobrodna bazilika s vrlo efektinim pročeljem. Članak je u stvari vodič po umjetničkim ostvarenjima sačuvanim u tim objektima. Ipak, mislimo da nije dovoljno reći da su od majstora Bonino da Milano »možda samo neki kipovi apostola na glavnom portalu katedrale« u Šibeniku. M. Prelog je dokazao da je taj majstor zaista klesao veliki portal, a da iz njegove radionice potječe gotovo cijeli zapadni portal i niz drugih objekata na toj zgradi (usp. Dalmatinski opus Bonina da Milano, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 13, 1961, 193—215). Dubrovnik nije dobio nadbiskupa potkraj XI st. nego potkraj X st. (usp. Rad JAZU 270, str. 112 i d.).

Vj. M a š t r o v i ć, *Završna faza uvođenja narodnog jezika u dalmatinsko sudstvo i slučaj dra Jurja Ferrija*. U slučaju dra J. Ferrija, koji je bio optužen zbog upotrebe hrvatskog jezika, mjesto talijanskog, u unutarnjem sudskom poslovanju 1898. u Dalmaciji, Vrhovni sud u Beču nije uvažio priziv dra Ferrija. Međutim, autor konstatira da je Vrhovni sud naglasio da »unutarnji saobraćaj u sudstvu može biti uređen bez ikakvog obzira na jezike koji su u običaju u dotičnoj zemlji«. To je

bio presedan i poticaj da i ostali suci u Dalmaciji počinju upotrebljavati hrvatski jezik u nutarnjem poslovanju. Autor dalje objavljuje 3 Trumbićeva i jedno Paštrovićevo pismo u povodu izbora J. Ferrija za zastupnika u Carevinsko vijeće.

Š. Batović, *Neolitsko nalazište Smilčić. Prethodni izvještaj uz iskapanja 1957—1959. god. Lokalitet Smilčić je »prvo sistematski istraživano neolitsko nalazište na području sjeverne Dalmacije«*. Prema nalazima, autor zaključuje da su na tom području bili u neolitu stočarstvo i ribolov glavne grane privrede, uz njih i sakupljačka djelatnost i zemljoradnja, dok je lov igrao sporednu ulogu. Analizira izradvine iz kamena, kosti, školjaka, keramike. Tvrdi da nema direktne evolucije u keramici između impresso i danilske faze. Smilčić, s njegovom impresso-keramikom, smješta u mediteranski kulturni krug. Nadodaje, međutim, da pored zajedničkih elemenata s Južnom Italijom posjeduje dosta samostalnih i izoliranih svojstava. Zaključuje, dakle, da se »impresso-keramika u Smilčiću razvijala djelovanjem lokalnih faktora, a djelomično i uslijed dodira s vanjskim područjima«, ali da je moguće »da je Smilčić u širem smislu zajedno s ostalom Dalmacijom i Apulijom sačinjavao jedinstvenu kulturnu grupu«. Istražuje zatim odnos grupe keramike danilske faze prema finoj keramici, te kulturni i kronološki položaj danilske faze. Nalazište datira od oko 3000. do 2500. g., s tim da impresso faza traje od 3000. do 2900, s prekidom od 2900. do 2800, a danilska faza od 2800. do 2500. pr. n. e.

Zadržali smo se nešto opširnije na tom prilogu, jer nalazište u širim krugovima nije dovoljno poznato. Zahvaljujući iskapanjima i radovima G. Novaka, koji je istraživanje prethistorije, osobito neolita u Dalmaciji, uzdigao na znanstvenu razinu (usp. Prethistorijski Hvar, Grabčeva spilja, Zagreb 1955), dosada je postalo dobro poznato mlađe razdoblje neolita (koje već djelomično prelazi u eneolit). Srednja, nešto starija faza jest nalazište u Danilu kraj Šibenika, koje je istražio J. Korošec (Neolitska naseobina u Danilu Bitinju, Zagreb 1958). To je nalazište dalo i poseban naziv keramici srednjeg neolita: danilska kulturna grupa. Starije razdoblje jest ovo u Smilčiću sa svojom impresso-keramikom. Najzad, na Cresu postoji najstarije nalazište neolitske keramike (usp. V. Miroslavljević, Ljetopis JAZU 64, 1960), ali ono mnogo zaostaje po svom značenju za spomenutima. Prema tome, može se s pravom zaključiti da se otkrićem impresso faze u Smilčiću »može bar donekle zaokružiti približno cijeli neolit Dalmacije«.

A. Jutronić, *Šibenčanin dr Anđel Frari (1780—1865) i njegova pisma*. Objavljuje 10 pisama tog liječnika koji je »bio krupna ličnost naše medicinske prošlosti«, pisac knjige »Della Pesta e della publica amministrazione sanitaria« (1840, str. 1130), »valjda i najbolje opće povijesti epidemije kuge, koja je dotada napisana«.

B. Ilaković, *Rimska vrata s koso užlijebljenim pragom*. Budući da se Vitruvijeva dorsko-atička proporcija vratiju nije primjenjivala na području Istre i Dalmacije, autor pristupa razradi rekonstrukcije rimskih vratiju s koso užlijebljenim pragom na geometrijsko-računskoj osnovi. Kako je taj tip vratiju imao nedostataka, evoluirao je još u rimsko vrijeme u današnji oblik.

R. Jelić, *Zadarsko nahodište*. U iscrpnom prilogu obrađuje to pitanje od XV st. do 1944, kada je nahodište ukinuto. Tvrdi da je ono osnovano potkraj XV st., a svakako prije 1409. Prije se držalo da postoji tek od 1452. Budući da se dosad smatralo da je dubrovačko nahodište, osnovano 1432, bilo jedno od najstarijih na istočnoj obali Jadrana, sada bi to bilo zadarsko. Prilog je sadržajni i potpuniji od sličnog priloga M. Škarice (Radovi 8, 231—269).

D. Foretić, »*Tabella enciclopedica del regno di Dalmazia*«. Radi se o jednom statističkom pregledu (tabli, spisu) o administrativnom, crkvenom, geografskom, trgovačkom, privrednom stanju u Dalmaciji 1797/8 (uključivši Kvarnerske otoke, ali bez Boke Kotorske i Dubrovačke republike). Tabla je djelo baruna Francesca Marije di Carnea Steffaneo, dvorskog savjetnika cara Franje I. Autoru se čini da tabla dosada »nije objavljena u štampi niti je služila kao izvor historičarima koji su pisali o Dalmaciji toga vremena«. Podatke iz tabele komparira s podacima iz poznatih djela o dalmatinskoj prošlosti Garagnina, Katalinića, G. Novaka i dr. Zaključuje da je »svakako u ovoj statistici dosada najdetaljnije fiksirano opće stanje Dalmacije i njenih upravnih područja u svim aspektima društvenog života, osim prosvjete i zdravstva«, u jednom važnom razdoblju dalmatinske povijesti.

VI. Cvitanović, *Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadarskom području (glagoljica). (Glagoljaši od IX stoljeća do danas)*. Nastavlja rad započet u »Radovima« 6—7, 1960, s tim što sada obrađuje glagoljaše na zadarskom primorju, kopnu i gradu Zadru. Nabraja 3077 zadarskih glagoljaša i zaključuje da je ova »drevna zadarska biskupija kategzohen glagoljaška [...] A Zadar je u svoje vrijeme bio razvikan kao talijanski grad, što je historijska neistina!«

F. Švelec, *Držićeva »Mande« prema talijanskoj književnosti*. Autor odbija više-manje ustaljeno mišljenje, osobito kod talijanskih književnika povjesničara, da su ovoj Držićevoj komediji bile uzor dvije novele Boccacciova Dekameron. Uspoređuje slučajeve podmetanja žene i bračne nevjere u sličnim komedijama pa zaključuje da je Držić mogao imati u nekim sitnicama vezu npr. s Cecchijevom komedijom L'Assiuolo i Calmovom La Rhodiana, ali da je Držić imao vlastite predodžbe i invenciju. Autor priznaje da je Držić od Boccaccia uzeo osnovni motiv, sirovu pripovjedačku građu za »Mandu«, da je komediografski zanat naučio na talijanskoj komediji, ali konstatira da je u konkretnom oblikovanju svoje komedije slijedio konkretne likove u Kotoru i Dubrovniku, s njihovim individualnostima i karakteristikama koje su svojstvene samo njima. Rad se uklapa u dosadašnja razmatranja autora o odnosima dubrovačke komedije prema talijanskoj (usp. »Arkulin« — komedija Marina Držića prema talijanskoj književnosti, Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor 28, sv. 1—2, 1962, str. 17—37).

N. Čolak, *Zemljišni posjedi zadarske komune u 12. stoljeću*. Nastavlja istraživanja započeta u prošlom broju »Radova«. U ovom prilogu stavlja težište na zemljišni posjed samostana sv. Krševana i sv. Marije koji su mu najjači zemljovlasnici. Oni, prema autoru, ne šire u tom razdoblju mnogo svoj posjed. Razlog toj pojavi vidi pored ostalog u privatnim zemljovlasnicima koji razvijaju sve više maha. Zemljovlasnički i društveni odnosi razvijaju se, kako tvrdi, u pravcu bizantske emfiteuze tj. nasljednog zakupa. Zadarski distrikt širi se prema unutrašnjosti, kako on misli, i zbog strateških razloga. Obraduje grane poljoprivrede ovog područja: vinogradarstvo, maslinarstvo, voćarstvo, stočarstvo itd. Na kraju dotiče se uprave i izvršnih organa komune.

Misao da se proizvodni odnosi u agraru u Zadru razvijaju u smjeru bizantske emfiteuze nabacio je još M. Medini (O postanku i razvitku težačkih odnošaja u Dalmaciji, Zadar 1920, 33). Međutim, mora se istaknuti da u Zadru, prema nešto kasnijim dokumentima, osobito Statutu iz 1305, razabiremo višestruke proizvodne odnose u agraru: — 1) Emfiteuza, tj. davanje većinom neobrađene zemlje na obradu,

obično da se nasadi i uzdržava vinograd, s tim da zemljovlasnik ubire 1/4 ploda i zadržava pravo vlasništva. Orađivač pak stječe na temelju ugovora stvarno, otuđivo i nasljeđivo pravo na tuđem zemljištu. — 2) Zemljovlasnik daje orađivaču zemlju, najčešće vinograd, na temelju ugovora na 1/2 prihoda. To je najamna pogodba (*locatio conductio*). Pogodba je mogla biti sklopljena na određeno i neodređeno vrijeme. — 3) Kmetska pogodba, kad se orađivač useljava u kuću na ždrijebu i mora, između ostalih obaveza, besplatno raditi na zgonu. (O svemu ovom usp. I. Beuc, Statut zadarske komune iz 1305. godine, Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci II, 1954, str. 565—571, 622, 670—671). Koliko sam mogao opaziti, listajući knjige zadarskih notara XIII i XIV st., emfiteuza, pored ostalih produkcijskih odnosa u agraru, u Zadru se češće javlja na crkvenim imanjima. Ipak, pored već nabrojanih proizvodnih odnosa postoje i drugi oblici agrarnih odnosa: obrada zemlje pod zakup na 1/6, 1/4, 1/3, 1/2 itd; pod afit; obrada s pomoću težaka; u vlastitoj režiji i sl. Zbog toga mislim da nije nužno emfiteuzi dati dominantnu ulogu — da ne kažem isključivu. Ona je, kako se vidi, samo jedna vrsta agrarnih odnosa. Uostalom, emfiteuza je poznata, ali u nešto drugačijem, obliku i nazivu, i u drugim dalmatinskim gradovima. Ne možemo, dakle, nalazeći emfiteuzu tvrditi da je to utjecaj Bizanta. Radije bih takav i sličan proizvodni odnos u agraru povezao s kasnom antikom, odnosno kontinuitetom rimskog prava. Emfiteuza, kako se tumači u pravnim udžbenicima, ima svoje porijeklo u ustanovama rimskog i grčkog prava. »*Ius emphyteuticum*« je grčkog porijekla, a značilo je davanje neobrađene zemlje u dugotrajni zakup, da bi se zemljište privelo obrađivanju. Kasnije je ta ustanova prešla u Egipat, odatle u Rim. Ispočetka se radilo o zakupu na određeno vrijeme, u koje je zakupnik bio dužan obrađivati zemlju. U Justinijanovu pravu emfiteuza je dobila konačno uređenje; definira se kao »stvarno, otuđivo i nasljedno pravo na tuđem zemljištu, koje ovlašteniku daje pravo na potpuno korišćenje zemljišta« (B. Eisner — M. Horvat, Rimsko pravo, Zagreb 1948, 288—290). Trebalo bi uopće raščistiti pitanje što je u stvari emfiteuza u zadarskim prilikama, koliko ona ima veze s normama bizantinskoga nasljednog zakupa, a koliko s običnim zakupom u agraru, osobito dugoročnim (na 1000 godina, 1000 generacija, do kraja svijeta, in perpetuum itd.), koji je uobičajen u dalmatinskim komunama. Napokon, pitanje je: koliko je zadarska emfiteuza specifično zadarska. U našim dalmatinskim komunama, upravo zbog komunalnog uređenja i neke zatvorenosti, postojale su neke varijacije u agrarnim odnosima, osobito u starije vrijeme. Autor tvrdi da u vrelima za ovo razdoblje nije sačuvan nijedan primjer davanja zemlje u zakup u Zadru. Može se upozoriti da su zakupnički ugovori sačuvani uglavnom u notarskim knjigama, pa gdje ovih nema, rijetko, se može naći takav ugovor u obliku isprave. Prije pojave notarijata vjerojatno se ulazilo u te odnose na temelju običajnog prava (*consuetudo*). Međutim, u notarskim knjigama iz kraja XIII st. nalaze se i takvi ugovori (usp. M. Zjačić, Spisi zadarskih bilježnika Henrika i Creste Tarallo, *passim*). Možemo pretpostaviti da su postojali slični odnosi i u XII st. Bilo bi dobro ispitati tko su »privatnici« zemljovlasnici u XII st., odnosno koliko u zemljovlasništvu participiraju: patricijat, obrtnici, trgovci, pomorci, seljaci itd. Nije dovoljno reći da je borbenost onih koji su bili prikraćeni u raspodjeli zemlje s jedne strane i trpeljivost veleposjednika s druge uvjetovali pojavu i razvoj bizantinske emfiteuze u Zadru. Pojava zakupa u agraru nije specifičnost Zadra, nego je ta pojava značajna za dalmatinske i primorske komune općenito — da ne idemo u šire mediteransko područje. Promjena odnosa komune prema crkvenim imanjima

u negativnom smislu, odnosno odnos državne vlasti kao takve, karakteristična je pojava u Zapadnoj i Srednjoj Evropi još od XI st. i nije opet značajna samo za Zadar. — Možda bi izraz »infrenatus equus« bilo bolje prevesti kao nezauzdan, konj bez uzde, umjesto nepripitomljen konj. Iz radnje se ne bi mogao izvući zaključak koji autor povlači, da je Zadar u XII st. bio u apogeju svog razvoja. Što bi onda morali reći za XIII, i osobito XIV i XV st. (zlatu i srebru Zadra, umjetnička djela, klesari i sl.). Možda je trebalo, kad se piše o benediktinskim samostanima u Zadru, notirati i radove I. Ostojića o njima. Slično, kad se spominje zavod, zabilježiti i raspravu M. Horvata, *Das Trogirer »Zavod«* — Buch vom Jahre 1326, *Studien zur älteren Geschichte Osteuropas I*, 1956, 33—49. Međutim, usprkos ovim primjedbama, najavljen autorov rad toj problematici za razdoblje od 1202—1358, s dubljom analizom agrarnih odnosa i propisa, u kojem će svakako doći do izražaja nepoznati arhivski materijal, očekujemo sa zanimanjem, jer su to prvi radovi uopće koji se na ovu problematiku iz zadarske povijesti odnose.

S. M. Traljčić, *Pisma Mihovila Pavlinovića F. Račkom i J. J. Strossmayeru šezdesetih godina XIX stoljeća*. Objavljuje 6 pisama upućenih do 1870. god. Račkom i 8 Strossmayeru s detaljnim komentarom. Osim jednog, i to u konceptu, pisma nisu bila poznata javnosti niti su iskorišćavana u naučnim radovima.

P. Starešina, *Kapetan Bartul Supićić Silbljanin*. Kroz biografiju tog kaptana, koji je inače bio poliglot, sakupljač dokumenata, bavio se matematičko-prirodnim naukama itd., autor je dao sliku života o. Silbe od kraja XVIII do pol. XIX stoljeća.

D. Kečkemet, *»Neobjavljena dalmatinska bibliografija Vida Morpurga za 1861. godinu«*, objavljuje inače zastarjelu, ali sa kulturno-historijskog i bibliografskog stanovišta interesantan pokušaj bibliografije.

M. Škarica, *Napoleon i Hrvati na mostu kod Arcolea god. 1796*. Ističe brojnim citiranjem strane literature i nepoznatim ispisima iz bečkog Vojnog arhiva kod nas nedovoljno obrađenu ulogu Hrvata u toj glasovitoj bitki, u kojoj Napoleon umalo nije poginuo i bio zarobljen.

N. Čolak, *Prilozi literaturi za povijest poljoprivrede Dalmacije*. Donosi 630 bibliografskih jedinica — knjiga, brošura i važnijih rasprava od 1629. do 1958. koje se odnose na taj predmet. Materijal je marljivo sakupljao po određenim fondovima biblioteka u Zadru, Zagrebu i Veneciji. Služio se i objavljenim bibliografijama. Odajući priznanje naporu i strpljivosti autora, ipak uočavamo, bez dubljeg istraživanja, a s obzirom da su ovo samo »prilozi«, da bi se popis literature mogao nadopuniti. Npr. Bjelovučić N., Riješenje dubrovačkog kmetstva i polovništva sa nacrtom novog agrarnog zakona za Dalmaciju, Dubrovnik 1924; Sindik I., Dubrovnik i okolina, Naselja i poreklo stanovništva 23, Beograd 1926; Marčić L., Antropogeografska ispitivanja po severodalmatinskim ostrvima, isto 23; Adamović L., Građa za floru dubrovačku, Zagreb 1888; Stjepčević I., Kotor i Grbalj, Novak G., Hvar, Beograd 1924; Gračanin M., Pedologija I—III, Zagreb 1949—51; I. Horvat, Nauka o biljnim zajednicama, Zagreb 1949; Horvat I., Šumske zajednice Jugoslavije, Zagreb 1950; zatim rasprave G. Novaka o otoku Visu itd. Iz »Starina« JAZU spomenut je jedino Antoljakov »Zadarski katastik 15 st.«. Iz popisa literature mogli su slobodno izostati srednjoškolski udžbenici. Fakultetski priručnici za odgovarajuće grane poljoprivrede i onog što na nju utječe više su nego dovoljni, npr. za pedologiju, floru, vegetaciju, geomorfologiju, antropogeografiju, fizičku geografiju, statistike itd.

J. Lučić

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XVII

1964

Redakcioni odbor:

KONSTANTIN BASTAIĆ

OLEG MANDIĆ

BERNARD STULLI

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

Tajnik redakcije:

IVAN KAMPUŠ

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB